

Józef Kulisz

"Studia Theologica" 1999, r. I; 2000, r. II; 2001 r. III : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 40/1, 215-218

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

rzyć. Szkoda, że J. Kulisz stosunkowo niewiele miejsca poświęcił refleksji nad wyzwaniem jakie współczesność stawia chrześcijaństwu. Tym nie mniej, prezentowana książka pomaga zrozumieć zasadnicze idee, które kształtowały sposób i rozwój myślenia ludzkości na przestrzeni ostatnich czterech wieków.

Dariusz Gardocki SJ

Studia Theologica 1999 rocznik I, ss. 80; Studia Theologica 2000 rocznik II, s. 89; Studia Theologica jaro 2001 rocznik III, číslo 1, ss. 80; Studia Theologica jaro 2001 rocznik III, číslo 2, s. 107. *Teologický časopis Cyrilometodějské fakulty Univerzity Palackého a Teologické fakulty Jihočeské univerzity ve spolupráci s Teologickou fakultou Trnavské univerzity.*

Trzy Wydziały Teologiczne – Wydział w Ołomuńcu, Wydział w Czeskich Budziejowicach oraz Wydział w Trnawie (Słowacja) – od roku 1999 wydają rocznik zatytułowany *Studia Teologiczne*. W roku 1999 i 2000 ukazały się tylko dwa numery – po jednym w każdym roku. W roku zaś 2001 ukazały się dwa numery – zeszyty.

W numerze pierwszym – roczniku 1999 – znajduje się sześć artykułów podejmujących tematy z teologii klasycznej. I tak m. in. L. K r a f i k o v á pisze *De praedestinatione według Jana Eriugeny w świetle rozumienia wolności dzisiaj*. Dalej, znajdujemy tu artykuł J. V. O n d o k a pt. *Średniowieczny nominalizm a współczesna filozofia analityczna*. C. V. P o s p i š i l pisze o *Strukturze chrystologii według Bonawentury* i wreszcie ciekawy artykuł o *Tolerancji i prawdzie* napisany przez J. L e t z a. W dziale recenzji znajdujemy m.in. omówienie książki J. M a n d z i u k a: *Słownik Księży Pisarzy Archidiecezji Wrocławskiej*, Wyd. ATK, Warszawa 1997.

W jedynym numerze drugiego rocznika z 2000 r. na szczególną uwagę zasługują artykuły P. A m b r o s a, R. A. S l a v k o v s k ý ' e g o oraz L. C s o n t o s a.

P. A m b r o s, dziekan Wydziału Teologicznego w Ołomuńcu, pisze na temat: *Zadanie teologii i Wydziałów Teologicznych w posłannictwie współczesnych uniwersytetów*. Autor ukazuje najpierw historię – ideę tworzenia uniwersytetu w Europie, w nim Wydziału Teologicznego, który był organiczną częścią wielkiej *universitas scientiarum* Średniowiecza. Wydziały Teologiczne zawsze czyniły refleksję nad Objawieniem, ale czyniły ją inaczej w Średniowieczu niż w okresie Odrodzenia a jeszcze inaczej w Czasach Nowożytnych. A dziś, kiedy na nowo Wydziały te znalazły się na uniwersytetach, czy potrafią one odnaleźć właściwe sobie miejsce we współczesnej *Universitas scientiarum*?

Następny artykuł, o którym warto tu wspomnieć, to artykuł R. A. S l a v k o v s k ý ' e g o pt. *Bóg w kontekście współczesnego dialogu międzyreligijnego*. Nie-

zmiernie ważną rzeczą jest, pisze Slavkovský, by w dialogu międzyreligijnym być świadomym Kim jest Bóg, w imię którego podejmuje się dialog. Pomocą winna służyć filozofia, która w swym rygorystycznym myśleniu, w kontekście współczesnej kosmologii i fizyki, może przybliżyć nam tajemnicę Boga – Jego Osobę i transcendencję. Za J. Barboura przyjmuje Autor, iż Bóg Biblii został ukazany w historii, w historii filozofii, w pięciu modelach – Bóg Monarcha, Bóg religii rozumu – deizmu, Bóg dialogu z ludzikiem „ty”, Bóg immanentny światu, wreszcie obraz Boga tworzony przez konkretną ideologię najczęściej dla potrzeb społecznych. Wchodząc w dialog, człowiek wnosi doń osobiste doświadczenie tajemnicy Boga na własnych drogach życia – Boga własnej religii. Dialog staje się współdziałaniem, które nie ma na celu zniesienia tych różnic, ale odkryć wspólnie oblicze tajemnicy Boga. W tym właśnie może pomóc filozofia.

W tym numerze pisze również L. Csontos SJ, dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Trnawie, na temat: *Kilka propozycji odnowy studium teologii na Wydziałach Teologicznych*. W tak szybko zmieniającej się rzeczywistości naszych czasów odnowa programu studium teologii staje się koniecznością. Postulat odnowy znajdujemy już w dokumentach Soboru Watykańskiego II. Odnowę programu dyktuje również, zdaniem Csontosa, cała gama nowych prac duszpasterskich, które podejmuje dziś Kościół w danym miejscu (kraju). W odnowie – w nowym programie – trzeba pamiętać nie tylko o konkretnych przedmiotach teologicznych, ale również – i to w równym stopniu – o wychowaniu duchowym kandydatów do kapłaństwa, jak też świeckich, którym Kościół powierza nauczanie katechezy w szkołach. Kończąc swój artykuł prosi Autor czytelników o sugestie i propozycje, które zapoczątkowałyby dyskusję na temat nowego programu teologii.

Warto tu jeszcze wspomnieć artykuł J. Letza na temat: *Bóg w ontologii o charakterze ewolucyjnym*. Począwszy od XIX w. zaczął zmieniać się nasz obraz świata – z obrazu statycznego w obraz świata będącego w ciągłym stawaniu się – w obraz ewolucyjny. Nowy obraz świata stawiał nowe pytania pod adresem teologii i filozofii klasycznej. Ewolucyjna wizja postulowała nową metafizykę bytu, więcej, nowe rozumienie tajemnicy Boga. Autor ukazuje nam próby rozwiązań proponowanych przez M. Blondela, E. Le Roy i Teilharda de Chardina. Artykuł stanowi cenny wkład do traktatu teologicznego o stworzeniu, ukazując jednocześnie, że ewolucja jest wyrazem Bożego stwarzania.

Kolejny, pierwszy numer Rocznika trzeciego *Studiów* (2001), przynosi aż osiem artykułów. Mamy tu m. in. artykuł C.V. Pospíšila pt. *Dialog z teologią o charakterze trynitarnym prof. Zdeňka Kučery*, twórcy teologicznej szkoły CČSH – swoistego laboratorium teologicznego. Dalej, artykuł P. Ambrosa SJ, – *Socjologiczne i teologiczne podejście w teologii pastoralnej*. Warto tu jeszcze wspomnieć artykuł T. Machuli pt. *Filozofia Davida Humea wyzwaniem dla teologii*.

P. Ambros SJ, specjalista w teologii duchowości i teologii pastoralnej, podejmuje w swym artykule problemy, przed którymi stoi dziś teologia pastoralna, a więc teologia, która jest najbliższa codzienności życia. Są to wydarzenia współczesne, nowe rodzaje komunikacji międzyludzkiej, nowe modele rozumienia życia i człowieka. Dlatego to, zauważa Autor, codzienne wydarzenia ludzkiego życia stają się dziś socjologicznym fenomenem – wyzwaniem dla teologii pastoralnej, a teologia pastoralna zaczyna być teologią życia.

T. Machula ukazuje w swym artykule filozofię Hume'a jako wyzwanie dla teologii. Wyzwanie to miało miejsce na trzech płaszczyznach – na płaszczyźnie krytyki przyczynowości, na płaszczyźnie poszukiwania Pierwszej Przyczyny oraz problematyki cudu. Hume wychowany w kalwinizmie, szybko porzucił wiarę, uważając ją za zjawisko czysto zewnętrzne, nie domagające się żadnej odpowiedzi wewnętrznej. Odrzucił też jakąkolwiek możliwość racjonalnego dowodzenia Pierwszej Przyczyny. Choć wiara w Boga, zdaniem Hume'a wyjaśnia człowiekowi wiele problemów, doświadczenie życia prowadzi, jeśli nie do ateizmu, to na pewno do sceptycyzmu. Ostatecznie, Hume pragnął dać swoją filozofią racje wyprowadzające człowieka z fanatyzmu religijnego.

Wreszcie drugi numer trzeciego rocznika **Studiów** zawiera dziewięć artykułów i omówienia książek. Wśród nich warto wspomnieć *Błogosławieństwa w Kazaniu na Górze wg. Mateusza* napisany przez L. Tichý'ego oraz P. Ambrosa *Teologia w historyczno-kulturowym kontekście*.

L. Tichý daje własny przekład *Błogosławieństw* a następnie egzegezę tekstu uwzględniając najnowszą literaturę przedmiotu.

P. Ambros – specjalista z zakresu teologii pastoralnej – uważa swój artykuł za próbę nowego definiowania teologii pastoralnej. Zdaniem Autora teologiem się nie jest, ale ciągle się nim staje. Widać to w sposób szczególny w teologii pastoralnej, gdzie codzienność życia stawia ciągle nowe pytania tajemnicy Objawienia. Stąd to dla teologii pastoralnej, teologii będącej najbliższej życia, codzienność ze swymi problemami staje się i znakiem czasu i miejscem teologicznego rozeznania.

Warto w tym numerze wskazać na jeszcze jeden artykuł napisany przez D. Jindráčka pt. *Zasada ujednostkowania – materializacji w traktacie De ente et essentia św. Tomasza*. Autor pokazuje kontekst powstania Tomaszowego traktatu, jak też problem *filozoficznego ujednostkowania* wykluczającego wszelką pokusę panteizmu.

Przeglądając nowe czasopismo teologiczne – **Studia Theologica** – wydawane od trzech lat przez trzy Wydziały Teologiczne, należy najpierw pogratulować Wydziałom dobrego startu i dobrych piór z zakresu biblistyki, teologii, filozofii oraz literatury. Prawie w każdym numerze, oprócz artykułów związanych ze współczesnością, znajduje się przynajmniej jeden artykuł poruszający problemy teologii dziś

zwanej już klasyczną. I to jest cenne. Cztery pierwsze numery są dobrze redakcyjnie dopracowane, choć w numerze drugim rocznika trzeciego, redakcja odeszła od zasady i zgodziła się na podanie literatury na końcu artykułu D. J i n d r á č k a. Małe przeoczenie, ale to trochę rozbija przyjętą redakcyjną zasadę.

Oceniając, trzeba powiedzieć, że Czasopismo Naszych Sąsiadów jest cennym wkładem w teologię europejską. Zachęca do umieszczania artykułów na jego łamach.

Józef Kulisz SJ

Sluga Boży Stefan Kardynał Wyszyński (1901-1981). Co Kościół i Polska zawdzięczają Prymasowi Tysiąclecia? Praca zbiorowa pod redakcją Stefana Budzyńskiego i Ireny Burchackiej i Adama Mazurka. Wprowadzenie bp Władysław Miziołek. Kalendarium Adam Wieczorek. Zdjęcia: Archiwum, Archiwum rodzinne kardynała Stefana Wyszyńskiego, Instytut Prymasowski Ślubów Narodu, Andrzej Kossobudzki-Orłowski, Ryszard Rzepecki, Tadeusz Zagoździński, Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”, Warszawa 2000, ss. 544.

1. Strona formalna albumu

Album został wykonany bardzo starannie. Zawiera fragmenty osobistych i bardzo głębokich wypowiedzi Stefana kardynała Wyszyńskiego oraz teksty 70 różnych autorów. Są wśród nich kardynałowie, arcybiskupi, biskupi, przedstawiciele uczelni, księża, zakonnicy, zakonnice, członkinie Instytutu Prymasowskiego Ślubów Narodu, politycy, inteligencja, medycy i in. Teksty są różnorodne. Część autorów ujmuje postać ks. Prymasa i jego życie z bardzo bliska, zwracają uwagę na szczegóły i relacje bardzo osobiste i wspomnieniowe, część zaś zachowuje dystans, kontekstualność i perspektywę. Można w nich spotkać refleksję, komentarz, analizę i przemyślenia. Teksty są ilustrowane zdjęciami z życia Prymasa Tysiąclecia. W albumie jest zamieszczonych 260 oryginalnych zdjęć oficjalnych i prywatnych. Wszystkie zdjęcia są starannie opisane. Zostały rozmieszczone w układzie chronologicznym, począwszy od lat dziecięcych aż do ostatnich dni ziemskiego przebywania. Całość opracowania poprzedzona jest słowem wstępnym Józefa kardynała Glempa, Prymasa Polski. Na końcu został umieszczony indeks nazwisk i notki o autorach. Dzięki tym różnorodnym elementom album jest barwny i niezwykle atrakcyjny. Posiada przejrzystą strukturę i piękną szatę graficzną.

2. Strona merytoryczna albumu

Bardzo ważną częścią albumu jest biografia Stefana Kardynała Wyszyńskiego opracowana w sposób interesujący i merytoryczny przez ks. bp. Władysława Mi-